

УДК: 347.788

О.Є. АВРАМОВА, канд. юр. наук, доц., НТУ «ХП», Харків
І.В. БЕЗВЕРХНЯЯ, магістрант, НТУ «ХП», Харків
М.В. КРИЖАНОВСКАЯ, магістрант, НТУ «ХП», Харків

ВИКОРИСТАННЯ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття присвячена проблемам застосування об'єктів інтелектуальної власності у діяльності підприємства. Ця проблематика розглядається з точки зору юридичної техніки і бухгалтерського обліку. Тема використання об'єктів інтелектуальної власності у діяльності підприємства знаходиться на межі права інтелектуальної власності, інноваційного права та економіки. Встановлені етапи використання об'єкту інтелектуальної власності на підприємстві.

Статья посвящена проблемам использования объектов интеллектуальной собственности в деятельности предприятия. Эта проблематика рассматривается с точки зрения юридической техники и бухгалтерского учета. Тема использования объектов интеллектуальной собственности в деятельности предприятия находится на грани права интеллектуальной собственности, инновационного права и экономики. Установлены этапы использования объекта интеллектуальной собственности на предприятии.

The article is devoted to the problems of usage of objects of intellectual property in the activities of the enterprise. This issue is considered concerning to the point of view of the legal technique and accounting. The theme of use of objects of intellectual property in the activity of the enterprise is located on the verge of intellectual property rights, innovation law and economy. The stages of objects of intellectual property are at the enterprise.

Використання об'єктів інтелектуальної власності у діяльності підприємства є актуальною темою. Оскільки це шлях до інноваційної розбудови підприємства. На жаль, більшість вітчизняних фахівців у галузі права не розуміють ще повною мірою значення внеску об'єктів інтелектуальної власності у процес виробництва і реалізації конкурентоздатної продукції за умов ринкової економіки та, відповідно, необхідності їхньої правової охорони [1, с. 24]. Тому, це тематика потребує окремого дослідження. Метою цієї статті є визначення засад використання об'єктів інтелектуальної власності у діяльності підприємства.

Дослідження в цьому напрямку здійснили фахівці цивільного права та права інтелектуальної власності, зокрема: Ч.Н. Азімова, Г.О. Андрощука, С.С. Алексеева, С.М. Братуся, Л.О. Глухівського, О.В. Дзери, А.С. Довгерта, Е.П. Гаврилова, М.М. Богуславського, В.І. Жукова, К.В. Жудри, В.Я. Йонаса, О.С. Йоффе, Н.С. Кузнецової, В.М. Коссака, В.В. Луця, В.П. Маслова, Г.К. Матвеева, Є.Ф. Мельник, О.А. Підпригори, О.О. Підпригори, О.А. Пушкіна, А.А. Пиленко, М.П. Ринг, В.О. Рясенцева, О.Д. Святоцького, І.В. Спасібо-Фатеева, В.І. Серебровського, К.А. Флейшиць, Є.О. Харитонова, Р.Б. Шишки, Я.М. Шевченко, Г.Ф.

Шершеневич, О.К. Юрченка, Л.С. Явича, В.Ф. Яковлева та ін. Проте, відповідного узагальнення та науково-теоретичного аналізу використання об'єктів інтелектуальної власності у діяльності підприємства поки що в Україні не здійснювалося. Тому ця тематика є сучасною і актуальною.

Правовідносини з використання об'єктів інтелектуальної власності в діяльності підприємства врегульовані Цивільним кодексом України та законами України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», «Про племінну справу у тваринництві», «Про науково-технічну інформацію», «Про лікарські засоби» тощо. Крім того, при регулюванні відносин інтелектуальної власності у разі необхідності застосовуються міжнародні договори у сфері інтелектуальної власності, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Перелік таких договорів наведено в Інформаційному листі Вищого Господарського суду України від 08.10.2003 р. № 01-8/1199 «Про нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності».

Слід зазначити, що тема використання об'єктів інтелектуальної власності у діяльності підприємства знаходиться на межі права інтелектуальної власності, інноваційного права та економіки. Оскільки, для використання об'єктів інтелектуальної власності необхідно здійснити комерціалізацію цих об'єктів, що дає зміну правовідносин. Зокрема, правовідносини з інтелектуальної власності після комерціалізації можуть отримувати правовий режим інноваційних правовідносин. Це пояснюється тим, що інноваційне право – це система норм, що регулює відносини щодо введення результатів інтелектуальної творчої діяльності в ринковий обіг, тобто їх комерціалізація [2, с. 21]. Крім того, інноваційне виробництво і його обслуговування стали перспективною ринковою нішею для малих і середніх підприємств. Своєю чергою, інтелектуальна власність є дійовим механізмом закріплення та зміцнення їх позицій на цьому ринку [3].

Використання об'єктів інтелектуальної власності базується на управлінні. Основними задачами у стратегічному управлінні інтелектуальною власністю є: облік, систематизація та аналіз використання об'єктів інтелектуальної власності; визначення домінуючого об'єкта в перспективному плануванні діяльності підприємства (організацій, установ); здійснення правової охорони об'єктів інтелектуальної власності; визначення об'єктів інтелектуальної власності, пропонованих до реалізації та їхня комерціалізація; припинення порушень виключних прав.

Для використання об'єктів інтелектуальної власності на підприємстві необхідно пройти наступні етапи: придбання об'єкту (створення або укладання цивільно-правової угоди, що має на меті отримати об'єкт); облікування об'єкту; використання об'єкту; моніторинг ефекту від використання об'єкту. Придбаний або отриманий об'єкт інтелектуальної

власності відображається на балансі юридичної особи в тому випадку, якщо існує вірогідність одержання майбутніх економічних вигод, обумовлених його використанням. А це є можливим за умови, якщо юридична особа має: намір, технічну можливість і ресурси для доведення об'єкта інтелектуальної власності до стану, в якому він є придатним для реалізації або використання; можливість одержання майбутньої економічної користі від реалізації або використання такого активу. Аналіз фінансового стану підприємств (організацій, установ) науково-технологічного комплексу вказує наразі на відсутність обліку на їхніх балансах нематеріальних активів (результатів науково-дослідних робіт, винаходів, корисних моделей, промислових зразків, програмного забезпечення, баз даних тощо). Це наносить значну економічну шкоду державним інтересам, зокрема, через безконтрольне використання об'єктів інтелектуальної власності, що були створені в попередній період за рахунок державних коштів.

Факт придбання або відчуження майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності підтверджується певними документами. Правові умови введення об'єкта права інтелектуальної власності в господарський оборот це пакет документації, згідно з якою об'єкт права інтелектуальної власності вводиться в господарський оборот. Ці документи можна поділяти на дві групи, в залежності від виду юридичних документів, тобто перша група – це документи, що підтверджують факт придбання об'єкту, друга група – це документи, які підтверджують факт отримання об'єкту. До першої групи документів відносяться: охоронні документи; документи про реєстрацію прав; договір про передачу прав власності; ліцензійні договори; договір про передачу ноу-хау; договір про створення об'єктів інтелектуальної власності; установчі документи. До другої групи документів відносяться: акт прийому-передачі, акт про списання, акт оцінки вартості та ін. Ці документи оформлюють за фактом придбання або відчуження прав інтелектуальної власності, за фактом створення об'єкта інтелектуальної власності, за фактом одержання прав на використання об'єктів інтелектуальної власності.

Крім того, при придбанні об'єкту інтелектуальної власності необхідно визначити власника об'єкту. Власник об'єкту права інтелектуальної власності – це власник майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, свідоцтва, патенту, авторського права, який може використовувати об'єкт права інтелектуальної власності на власний розсуд, має право давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання та передавати право власності на об'єкт права інтелектуальної власності іншій особі на підставі договору. Правильність визначення власника майнових прав на об'єкт є гарантією правильності оформлення і виплати необхідних платежів за використання об'єкту інтелектуальної власності.

Придбання об'єкту інтелектуальної власності тягне його оцінювання та облікування на балансі підприємства в якості нематеріального активу. На сьогодні вартісне оцінювання об'єктів інтелектуальної власності є

складною проблемою, яка не має однозначного вирішення, оскільки: об'єкти інтелектуальної власності нематеріальні за своєю сутністю, їхню вартість неможливо визначити за допомогою традиційного інструментарію; не всі інтелектуальні блага піддаються безпосередньому ринковому оцінюванню.

Після введення в виробництво об'єкту інтелектуальної власності необхідно здійснити моніторинг. Тобто дії спрямовані на аналіз отриманих результатів, які можуть бути, як позитивними так і негативними. Тільки моніторинг може дати оцінку введення об'єкту інтелектуальної власності у виробництво. Якщо визнана недоцільність у подальшому використанні об'єкту, то він вибуває з нематеріальних активів підприємства. Акт вибуття (ліквідації) об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів застосовується для оформлення вибуття таких об'єктів при їх списанні (ліквідації). Цей акт складається у двох примірниках комісією, призначеною наказом (розпорядженням) власника або уповноваженого органу (посадової особи), який здійснює керівництво підприємством, підписується головою та членами комісії, особою, що була відповідальною за використання об'єкта права інтелектуальної власності, затверджується керівником підприємства чи особою, на те уповноваженою. При цьому обов'язково зазначаються причини вибуття об'єкту інтелектуальної власності, зокрема закінчення строку дії: майнових прав інтелектуальної власності, договору на використання майнових прав інтелектуальної власності, зберігання інформації щодо об'єктів права інтелектуальної власності як комерційної таємниці, ліцензійного договору; дострокове припинення ліцензійного договору тощо.

Таким чином, використання об'єкту інтелектуальної власності у виробництві це складна багатоланкова процедура, що відбивається у юридичних та бухгалтерських документах. Правильне застосування об'єкту інтелектуальної власності це крок до інноваційної моделі діяльності підприємства.

Список літератури: 1. *Чомахашвілі О.* Особливості використання об'єктів інтелектуальної власності на підприємствах / О. Чомахашвілі // Юридичний журнал. – 2006. – № 2. – С. 24. 2. *Сімсон О.Е.* Інноваційне і креативне право: Право знань і творчості: Монографія / О.Е.Сімсон. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 264 с. 3. *Бернад-ська І.* Інноваційна діяльність та можливості розвитку малого і середнього бізнесу. [Електронний ресурс] // www.ip-centr.kiev.ua/newcipip/control/uk/publish/article/main. Останнє відвідування 10.04.11 р. з домашньої сторінки.

Надійшла до редколегії 17.05.2011.